

ЧИ МАЮ Я ПРАВО НА СВОБОДУ СЛОВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ?

Згідно зі статтею 34 Конституції України, кожному гарантується право на вільне висловлення своїх думок та право на вільне вираження своїх поглядів і переконань, а також право на доступ до інформації. Під час воєнного конфлікту, важливість свободи слова залишається не менш ціннісною, проте чи є законними та легітимними обмеження свободи слова в умовах воєнного стану? На мою думку, свобода слова є одним із важливих прав людини та складових демократичного суспільства. Можна сказати, що свобода висловлення відіграє важливу роль у виявленні індивідуальності людини, підтвердженні її унікальності та неповторності.

По-перше, стаття 34 Конституції України гарантує право на свободу слова, але разом із тим, допускає обмеження, якщо це необхідно для захисту інтересів держави, територіальної цілісності та громадської безпеки, для запобігання злочинам, розголошенню конфіденційної інформації. На мою думку, доцільним прикладом обмеження свободи слова в українському законодавстві під час дії воєнного стану є прийняття Верховною Радою законопроекту № 7189 від 24 березня 2022 року, який стосується внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою боротьби з несанкціонованим поширенням інформації про направлення та переміщення міжнародної військової допомоги в Україну, руху, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших військових формувань України. Разом із тим, ухвалення даного законопроекту є однією зі складових частин захисту військової таємниці, протидії диверсійній діяльності, колабораціонізму, адже все це може призвести до загрози безпеці держави, тобто вищезазначений нормативно-правовий акт цілком виправдовує своє призначення та є законним.

По-друге, однією з причин обмеження свободи слова під час воєнного стану є запобігання паніці серед населення, адже неконтрольоване поширення дезінформації може викликати негативні настрої, паніку серед суспільства, що призведе до послаблення обороноздатності країни. Тому, я вважаю, що вітчизняні журналісти насамперед повинні вміти правильно висвітлювати події бойових дій, ретельно здійснювати відбір інформації, щоб не завдати ризику життю і здоров'ю як цивільних, так і військових.

По-третє, обмежень зазнали і журналісти в своїй діяльності. Зокрема журналісти, які висвітлюють події на фронті мають отримати акредитацію від Збройних Сил України або Міноборони, адже без цього їхня робота в зоні бойових дій, на військових об'єктах може бути заборонена. Крім того, посадові або службові особи, які виконують бойові (спеціальні) завдання, не мають дозволу давати інтерв'ю або коментарі представникам медіа, за винятком випадків, коли отримано згоду відповідних керівників чи командирів після проходження спеціального інструктажу щодо збереження конфіденційної інформації та дотримання вимог законодавства України в цій сфері. Разом із тим, уряд може регулювати публікацію матеріалів, які можуть породжувати конфлікти у суспільстві, підривати довіру до влади в максимально напружений момент війни. Проте, на мій погляд, задля запобігання зловживанням з боку влади, обмеження повинні мати чіткий, регламентований, тимчасовий характер дії та бути спрямовані лише на захист країни, забезпечення безпеки народу.

Варто зазначити, що здійснюється також блокування інформаційних ресурсів, зокрема закриття проросійських каналів, соціальних мереж, телеканалів, вебсайтів, які поширюють ворожу пропаганду, фейки, що підривають довіру населення до уряду та віру в спроможність держави вистояти. Адже, ворог активно поширює фейки про ситуацію в Україні, щоб викликати страх, зневіру, паніку у суспільстві. Блокування є необхідним і вимушеним заходом, але існують і ризики зловживання владою. Наприклад, обмеження можуть торкнутися незалежних медіа, а також існує ризик придушення критичних індивідуальних поглядів на ситуацію в країні. Проте, незважаючи на це, вимушені обмеження є виправданими та здійснюються лише на законних підставах, спираючись на норми міжнародного права.

Отже, в умовах воєнного стану право на свободу слова зберігається, але воно не є абсолютним і може бути обмежене в інтересах національної безпеки. Проте, ці заходи повинні бути тимчасовими та пропорційними загрозам і після закінчення воєнного стану всі демократичні права, у тому числі свобода слова, мають бути повністю відновлені. Громадяни повинні також розуміти свою відповідальність за інформацію, яку вони поширюють, особливо у період війни, коли слова можуть негативно позначитися на безпеці країни.